

STAMBOEK VAN FRIESE RONDE JACHTEN

II (Slot)

Ik zal dit vervolgverhaal thans besluiten met een nog onopgelost raadsel van een scheepje, dat „mogelijk” Nederlands oudste jacht is, en wel het Friese jacht „Meeuw”.

Naar aanleiding van mijn vorig artikel schreef mij de heer W. Nieuwpoort te Sliedrecht, dat hij in de zomer van 1952 een Fries jacht „Louise” kocht van de heer J. Morra te Den Haag. Zijn vader de notaris H. L. Morra en lange jaren bestuurslid van „de Kaag”, kocht dit scheepje, dat hij een tjotter noemde, in 1916 van R. Wester te Grouw.

De naamplaat tegen de achterkant van de stuurstelling (hakkebord) vermeldde slechts de naam „Louise”, doch haar oorspronkelijke naam zou „Meeuw” zijn geweest. Gevraagd: Haar geschiedenis?

Het jachtregister 1924 vermeldt de „Louise” als tjotter, lang 6,50 en breed 2,25 m en als bouwjaar staat in extra dikke cijfers vermeld 1832.

U begrijpt, dat ik hiervan opkeek; een tjotter van 120 jaar oud, komt men niet elke dag tegen en men zou geneigd zijn aan fantasie te denken, ware het niet, dat dit jaartal destijds werd opgegeven door de heer H. L. Morra, die als notaris uiteraard niet op ijdele gronden een geboortedatum zou opgeven.

Zijn zoon, de heer J. Morra, was nog in het bezit van een oud stuk spant waarop de brandmerken voorkomen 4.1 - leewtje kp 5, dat hij aan mij afstond. Het is mij echter nog niet gelukt dit soort brandmerken te ontcijferen. Het leeuwje met begeleidende cijfers en letters komt als brandmerk op meer oude boeiers en jachten voor, ook op mijn „Maartje”.

De heer R. Wester te Grouw kende bouwer en bouwjaar niet en verwees naar de heer A. D. Terwee te Bilthoven, van wie hij het scheepje indertijd kocht. Intussen raadde ik de huidige eigenaar, de heer Nieuwpoort, aan de naamplaat en het hakkebord eens te onderzoeken en ziet, de naam „Louise” bleek te zijn opgesneden op een los plankje, waaronder de oude naam „Meeuw” in gouden letters tevoorschijn kwam. Met voorzichtig krabben week de blauwe verflaag en kwamen er andere gouden letters tevoorschijn en wel G.A. 1897. De heer A. D. Terwee wist te vertellen, dat hij als jongeman ongeveer in 1905 de „Meeuw” kocht in combinatie met zijn vrienden Klaas Bakker, Ipe van Slooten en Jac. Marcus en wel van G. Apeldoorn, bootverhuurder op de Vliet te Leeuwarden. Dit verklaarde de letters G. A. De „Meeuw” was toen kennelijk reeds een zeer oud scheepje, zeker veel ouder dan 1897 in welk jaar G. Apeldoorn vermoedelijk eigenaar werd.

De naam was toen „De Vriendschap” en werd door de nieuwe eigenaars gewijzigd in „Meeuw”

Het leek eerst niet waarschijnlijk dat de geschiedenis van de „Meeuw” verder zou kunnen worden opgevoerd. De heer Voordewind echter wist raad. Hij wist namelijk dat de zoon van deze Gerrit Appeldoorn nog in Leeuwarden moest wonen en ziet, deze zoon, de heer Hein Appeldoorn woonde nog steeds op de Noorde Vliet te Leeuwarden, waar ook zijn vader eertijds zijn botenverhuurbedrijf uitoefende. De kennelijk nog uitstekende memorie van deze krasse 76-jarige bracht ons inderdaad een heel eind dichterbij de oplossing van het mysterie. De heer H. Appeldoorn herinnert zich nl. met grote stelligheid dat het jaartal 1832 gebrand of gesneden stond op de achterzijde van de bedelbalk van de tjotter „De Vriendschap”, welke tjotter reeds voor 1893 door zijn vader was gekocht van de Leeuwarder „walgeldophaler”, Herre van der Werff. Helaas is deze bedelbalk verdwenen bij de inbouw van het vaste voordek, welke verbouwing vermoedelijk plaats had in de tijd dat de heer R. Wester eigenaar was (ca. 1910-1916).

Zoals vele lezers bekend zal zijn, is de bedelbalk een gebogen en vaak fraai besneden balk, lopende van boord tot boord achter de boeg van een Fries jacht. Zij diende oorspronkelijk om de vaarboom voor te plaatsen bij het dwarsuit voortduwen vanaf de wal, dus in plaats van jagen aan de lijn. Deze wijze van voortbewegen heette in Zuid-Holland „wegen” en in Friesland mogelijk eertijds „bedelen”? De „bedelbalk” wordt echter ook wel genoemd „bedelaarsbalk”, welk woord verdracht veel lijkt op „beeldenaarsbalk”.

Het model van de „Meeuw” ex „De Vriendschap” wijkt af van dat van de latere jachten en tjotters. De 1 : b verhouding komt overeen met de bovengenoemde „vischaak Dolphijn” van de heer Voordewind (ontwerp 1825), doch wijkt af van de jachten van Eeltjebaes b.v. de „Mercurius” van R. Buisman te Leeuwarden.

„Meeuw” 1 : b = 2.89 : 1, bouwjaar 1822 of 1832;

„Dolphijn” 1 : b = 2.875 : 1, bouwjaar 1867 (c.f. ontwerp 1825);

„Mercurius” 1 : b = 2.5 : 1, bouwjaar 1868.

De „Meeuw” maakt verder een ouderwetse indruk, doordat zij een naar achter oplopende zeeg heeft. Zij is wat de Friezen noemen „slûch in de kop”. Volgens kenners is het bepaald geen „Jouster” model, doch vermoedelijk in IJ1st gebouwd.

Dit is dan zowat alles wat zij tot dusver hebben kunnen te weten komen van de merkwaardige tjotter „Meeuw”, welke naar alle waarschijnlijkheid thans de eer geniet zich het oudste Nederlandse jacht te mogen noemen, althans het oudste nog varende jacht. Bij de huidige eigenaar, de heer W. Nieuwpoort te Sliedrecht, is de „Meeuw” in goede handen. Moge hij dit monument ongerept in ere houden.

Uit de bovenstaande voorbeelden moge menig lezer de overtuiging putten, dat de historie van onze oude ronde schepen leerzaam is en vol verrassingen. Wie eenmaal door de schoonheid en romantiek van onze ronde schepen gepakt werd, zal zijn ogen en oren extra de kost geven, wanneer hij straks weer onze mooie binnenwateren bevaart.

Er zijn in het „Stamboek” nog vele lacunes. Er is met name een opvallend gebrek aan goede actiefoto's van onze ronde schepen. Er zijn ongetwijfeld nog tientallen ronde schepen, die overwaard zijn te worden geregistreerd in het „Stamboek voor Friesche Ronde Jachten”.

Er zijn er ook, die met de ondergang worden bedreigd, terwijl het misschien best mogelijk is een liefhebber te vinden die zich het lot van een mooi rond scheepje wil aantrekken.

De liefhebber van deze schepen wacht deze zomer nog een speciale delicatessie en wel een reünie van onze jachten in Grouw gedurende het week-einde van 4 en 5 Juli.

Op de eerste Zaterdag van Juli wordt sedert onheuglijke tijden de jaarlijkse zeilwedstrijd van de K.Z.V. „Oostergoo” gehouden en het is dan ook deze oudste Friese zeilvereniging, die tezamen met het Friesche Scheepvaart Museum deze reünie zal organiseren.

Mogen wij daar vele mooie ronde en platbodemschepen in feestelijke tooi begroeten voor een ouderwetse „zeilpartij” en andere bijzondere attracties, welke ook vele belangstellenden mogen lokken naar het hoge Noorden.

C. J. W. VAN WANING.

Het doet ons grote deugd te kunnen melden dat de „Tjet Rixl” door de vereniging Vrienden van het Zuiderzee Museum is aangekocht om aan de schepen-collectie van dit museum te worden toegevoegd. Zo zal dan onze oudste boeier van ondergang gespaard blijven.

In het eerste deel van dit artikel wordt gesproken over een foto van de boeier „Friso”, die er bij zou worden afgedrukt. Echter bleek deze afbeelding tot onze spijt niet voor reproductie geschikt, zodat enkele lezers er vergeefs naar hebben gezocht. Hetgeen ons spijet.

Red.

